

Natuurwaardenonderzoek

Zuidoosthoek Het Rutbeek Enschede

In het kader van de Wet natuurbescherming

Colofon

Natuurwaardenonderzoek

Zuidoosthoek Het Rutbeek Enschede

Uitgevoerd door: Natuurbank Overijssel

Opdrachtgever: BJZ.NU
Twentepoort Oost 16a
7609 RG Almelo

Contactpersoon: dhr. W. Bekke

Projectnummer en versie: 1528, versie 1.0		Status: definitief
Projectleider: Ing. P. Leemreise	Veldmedewerker(s): Ing. P. Leemreise B. van Jaarsveld	Rapportdatum: 3-7-6-2018
Omgeving Leppeweg – Hegebeekweg Enschede		

Correspondentieadres:
Aladnaweg 18
7122 RR Aalten

E: info@natuurbankoverijssel.nl
Tel: 0543-451142 / 0614-435700

Inhoudsopgave

1 Inleiding.....	3
2 Het plangebied.....	3
2.1 Situering.....	3
2.2 Beschrijving van het plangebied.....	4
3 Voorgenomen activiteiten.....	4
3.1 Algemeen.....	4
4 Het onderzoek.....	5
4.1 Onderzoeksvragen.....	5
4.2 Methode.....	6
5 Resultaten.....	9
5.1 Algemeen.....	9
5.2 Vleermuizen.....	9
5.3 Muizen.....	10
5.4 Reptielen.....	10
5.5 Eekhoorn en das.....	12
5.6 Overige soorten.....	13
5.7 Toetsingskader.....	15
5.8 Wettelijke consequenties van de beoogde ingreep.....	16
5.9 Historische gegevens en overige bronnen.....	17
5.10 Volledigheid van het onderzoek.....	17
6 Conclusies.....	18
Bijlage(n).....	19

1 Inleiding

Er zijn concrete plannen voor herontwikkeling van de zuidoosthoek van Recreatieterrein Het Rutbeek in Enschede. Het voornemen is om het gebied te ontwikkelen als een terrein met recreatiewoningen en ondersteunende gebouwen zoals een receptie, horeca, winkel e.d. Een aantal vakantiewoningen worden in de huidige oever van de recreatieplas aangelegd waardoor de natuurlijke vegetatie van de oevers wordt aangetast. Om het gebied te ontsluiten worden wegen in ter terrein aangelegd en delen van het plangebied worden vergraven om meer open water te verkrijgen (zie afbeelding onder). Om de ontsluiting naar het terrein te verbeteren wordt de Hegebeekweg verhard.

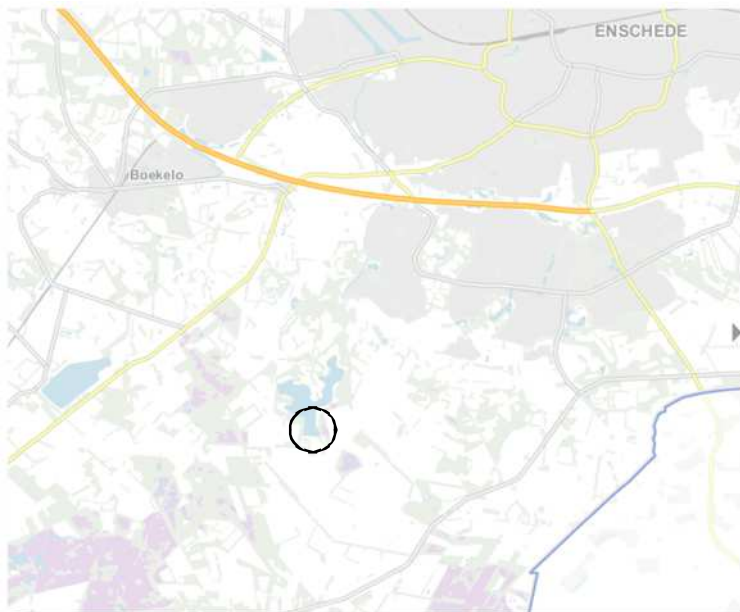
Om de wettelijke consequenties van de voorgenomen activiteiten in beeld te brengen heeft Natuurbank Overijssel in februari 2017 een quickscan natuurwaardenonderzoek uitgevoerd¹ in het plangebied. Op basis van bronnenonderzoek en een aanvullend veldbezoek is geconcludeerd dat de aanwezigheid van nesten, rustplaatsen en foerageergebied van een aantal beschermde diersoorten niet kon worden uitgesloten. Dat betrof de waterspitsmuis, de grote bosmuis, levendbarende hagedis en bezette nesten van eekhoorn, das en roofvogels. Om de betekenis van het plangebied als foerageergebied voor vleermuizen in beeld te brengen is ook aanvullend onderzoek vereist tijdens de actieve periode. Op basis van een beoordeling van het gevoerde beheer, de inrichting en bronnenonderzoek, wordt het plangebied als een ongeschikte groeiplaats voor beschermde plantensoorten beschouwd. Er is daarom geen noodzaak om het gebied vlakdekkend te onderzoeken op de aanwezigheid van beschermde plantensoorten.

In dit rapport worden de bevindingen gepresenteerd van nader onderzoek dat in het voorjaar van 2018 in het plangebied is uitgevoerd. Het rapport wordt afgesloten met een vaststelling van de wettelijke consequenties die volgen uit de voorgenomen activiteiten in het kader van de Wet natuurbescherming.

2 Het plangebied

2.1 Situering

Het plangebied ligt ten noorden van de kruising Leppeweg x Hegebeekweg in het buitengebied van Enschede. Op onderstaande kaart wordt de globale ligging van het plangebied aangeduid.

Globale ligging van het plangebied. De ligging van het plangebied wordt met de cirkel aangeduid (bron: Provincie Overijssel).

¹ Rapport 1039 van Natuurbank Overijssel.

2.2 Beschrijving van het plangebied

Het plangebied bestaat uit een deel van Recreatieterrein Het Rutbeek en omvat open water (zandwinplas), rietkragen, oever, jong bos, oud gemengd bos, ligweide, extensief beheerd grasland, semi-verharding, droge heide en bebouwing. Op onderstaande afbeelding wordt het plangebied in detail weergegeven.

Begrenzing van het plangebied. Het plangebied wordt met de gele lijn aangeduid. (Bron: PDOK)

3 Voorgenomen activiteiten

3.1 Algemeen

Het concrete voornemen bestaat om het plangebied te ontwikkelen als een terrein met recreatiewoningen en ondersteunende gebouwen zoals een receptie, horeca, winkel e.d. Een aantal vakantiewoningen worden in de huidige oever van de recreatieplas aangelegd waardoor de natuurlijke vegetatie van de oevers wordt aangetast.

Om het gebied te ontsluiten worden wegen in ter terrein aangelegd en delen van het plangebied worden vergraven om meer open water te verkrijgen (zie afbeelding onder). Om de ontsluiting naar het terrein te verbeteren wordt de Hegebeekweg verhard. Op onderstaande afbeelding wordt de wenselijke inrichting van het plangebied weergegeven.

Wenselijk eindbeeld van het plangebied (bron: KR8architecten).

4 Het onderzoek

4.1 Onderzoeksvragen

In het voorjaar van 2018 is aanvullend veldbiologisch onderzoek uitgevoerd om antwoord te kunnen geven op onderstaande onderzoeksvragen:

Grote bosmuis en waterspitsmuis:

Vormt het plangebied functioneel leefgebied van de waterspitsmuis en grote bosmuis? Wat is de verspreiding en hoe groot is de populatie?

Reptielen:

Vormen de heideterreinen en andere grazige vegetaties in het plangebied functioneel leefgebied van de levendbarende hagedis? Wat is de verspreiding en hoe groot is de populatie?

Vleermuizen:

Wat is de betekenis van het plangebied als foerageergebied voor vleermuizen? Welke soorten foerageren in het plangebied, hoeveel dieren maken gebruik van het plangebied als foerageergebied en wat is het terreingebruik van foeragerende vleermuizen?

Das en eekhoorn

Bezeten de das en eekhoorn rust- en voortplantingslocaties in het plangebied? Wat is de verspreiding van deze rust- en voortplantingslocaties?

Jaarrond beschermde vogelnesten

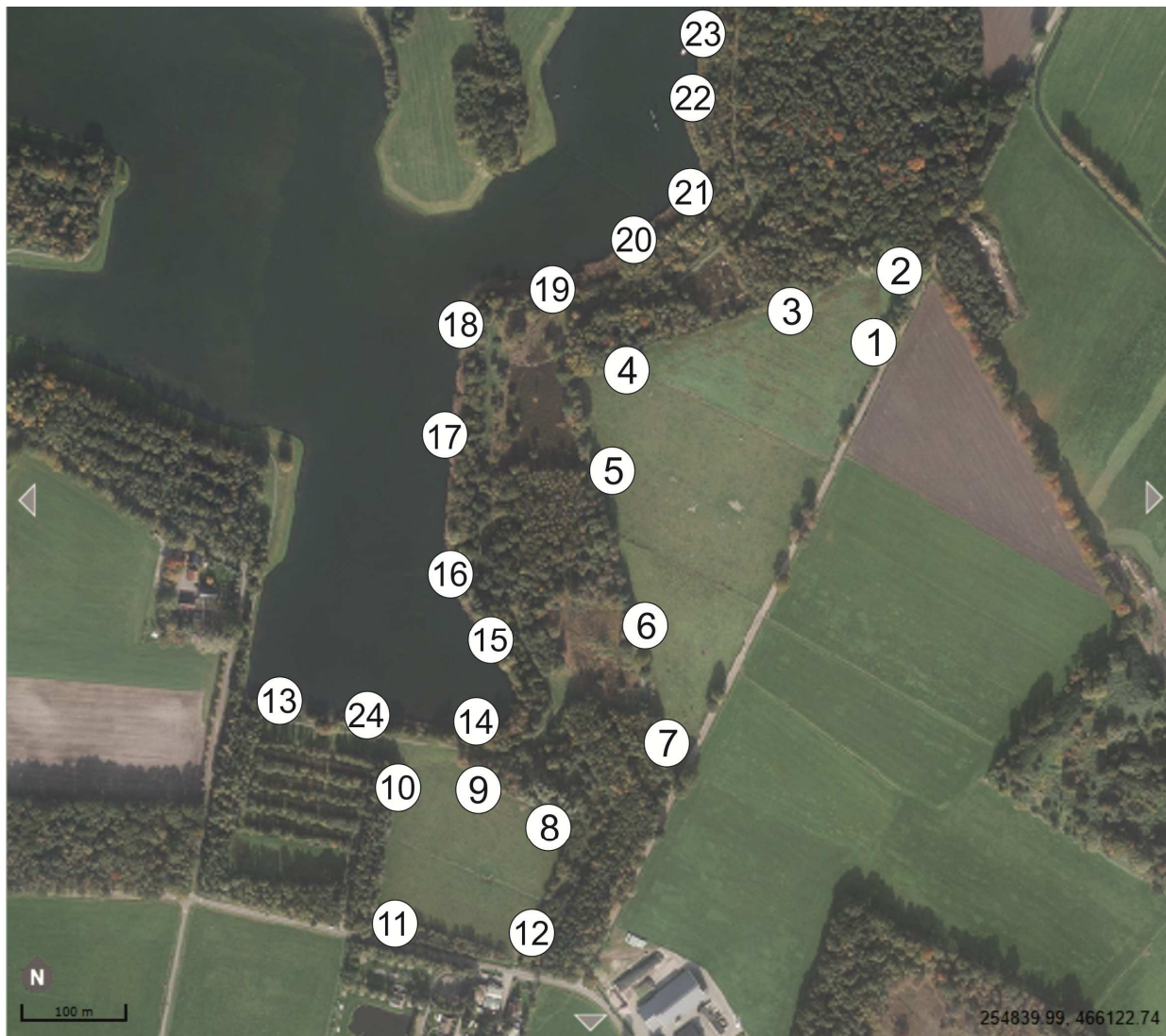
Zijn er jaarrond beschermde vogelnesten in het plangebied aanwezig? Welke vogelsoorten bezetten jaarrond beschermde vogelnesten in het plangebied en wat is de verspreiding?

4.2 Methode

Om antwoord te kunnen geven op bovengenoemde onderzoeksvragen zijn verschillende veldonderzoeken uitgevoerd in het voorjaar 2018. Het veldwerk is uitgevoerd door twee veldbiologen conform de daarvoor geldende of erkende protocollen.

Waterspitsmuis en grote bosmuis

Om inzicht te krijgen in het mogelijk voorkomen van de waterspitsmuis en grote bosmuis in het plangebied zijn 24 longworth life-traps in het gebied geplaatst en gedurende 48 uur bemonsterd. Op onderstaande luchtfoto worden de vangplekken weergegeven waar de vallen gedurende 48 uur gestaan hebben. 12 vallen zijn specifiek geplaatst in de oeverzone ten behoeve van de waterspitsmuis en 12 vallen zijn specifiek geplaatst ten behoeve van de grote bosmuis.

Vangplekken voor grote bosmuis en waterspitsmuis.

Voor het bemonsteren van het plangebied op de aanwezigheid van muizen is gebruik gemaakt van life-traps van Longworth. In deze vallen worden de muizen gevangen en worden ze in leven gehouden, zolang de val gesloten is, omdat er een soort leefruimte in de val aanwezig is. Om er voor te zorgen dat de muizen in leven blijven, gedurende de uren tussen de vangst en het loslaten, wordt er voedsel in de vallen aangebracht. In dit geval werden levende meelwormen (voor insecteneters) en hazel- en walnoten (voor planteneters) in de vallen gestopt.

Voorbeeld van een Longworth life-trap zoals gebruikt tijdens het onderzoek.

Weergave van de vallen in de vegetatie

Vorbereiding

Ter voorbereiding aan de vangsessie, zijn de vallen 24 uur ervoor in het veld geplaatst en voorzien van hooi en voedsel. Daarbij is het valmechanisme uitgeschakeld, zodat muizen de val kunnen betreden zonder dat deze dichtgaat. Hierdoor kunnen de muizen de vallen ontdekken, wennen aan de aanwezigheid, en mogelijk de aanwezigheid van voedsel ontdekken. Dit om de vangkans te vergroten. De vallen zijn geplaatst op zondagochtend 24 juni.

Vangsessie

Er is gevangen in de periode 25 juni 6:00 uur tot 27 juni 6:00 uur. De vallen zijn geopend op 25 juni in de vroege ochtend en voor de laatste keer gecontroleerd en weggehaald op 27 juni in de ochtend. In totaal zijn de vallen 8 maal gecontroleerd.

Visuele en auditieve inspectie

Tijdens het veldwerk is gekeken naar muizen, is geluisterd naar muizen (spitsmuizen kunnen erg vocaal zijn) en is gezocht naar pootafdrukken van waterspitsmuis in de oeverzone.

Werking van de vallen

Alle vallen zijn tijdens alle controleronden teruggevonden in het terrein. Er zijn geen vallen 'verdwenen' (meegenomen door bezoekers o.i.d.). Het onderzoek is volledig uitgevoerd.

Vleermuizen

Het gebied is onderzocht op de aanwezigheid van foeragerende vleermuizen gedurende drie avonden, te weten 30 mei, 25 juni en 26 juni 2018. De bezoeken zijn uitgevoerd in de periode vanaf zonsondergang tot 3 uur er na onder geschikte weersomstandigheden. Wind 1-2 Bft en onbewolkt. Tijdens de bezoeken is gebruik gemaakt van een batlogger (Pettersson D240 x) en een batlogger (Batlogger M). Deze batlogger registreert alle vleermuizen die langsvliegen. Met behulp van een softwareprogramma kunnen de waarnemingen op kaart zichtbaar gemaakt worden.

Jaarrond beschermde nesten van vogels en rust- en voortplantingsplaatsen van eekhoorn en das

Op 24, 25 juni en 26 juni is het plangebied te voet doorkruist op zoek naar rust- en voortplantingslocaties van eekhoorn, das en roofvogels. Daarbij is gebruik gemaakt van een verrekijker (Zeiss 10x40b). Tijdens de avondbezoeken in het kader van onderzoek naar muizen en vleermuizen, is ook geluisterd naar bedelende jonge uilen (bos- en ransuil) of roepende volwassen dieren. Tijdens de bezoeken tijdens daglicht is gekeken naar aanwezige roofvogels in het plangebied. Daarbij is specifiek gelet op territoriumindicerend gedrag zoals alarmerende vogels.

Levendbarende hagedis

Potentieel geschikt leefgebied van de levendbarende hagedis is in de ochtend van 24, 25 en 26 juni onderzocht op de aanwezigheid van levendbarende hagedissen. Tijdens beide dagen was het weer perfect voor verspreidingsonderzoek naar deze dieren vanwege oplozende bewolking. Levendbarende hagedissen benutten de ochtendzon om zich op te warmen en laten zich dan doorgaans goed waarnemen. Potentieel leefgebied is door twee onderzoekers te voet onderzocht. Daarbij is onder andere gebruik gemaakt van een verrekijker.

Das en eekhoorn

Het plangebied is visueel onderzocht op de aanwezigheid van dassenburchten en foerageersporen en er is gezocht naar eekhoornnesten in de opgaande bomen en struiken. Daarbij is gebruik gemaakt van een verrekijker Zeiss 10x40b.

5 Resultaten

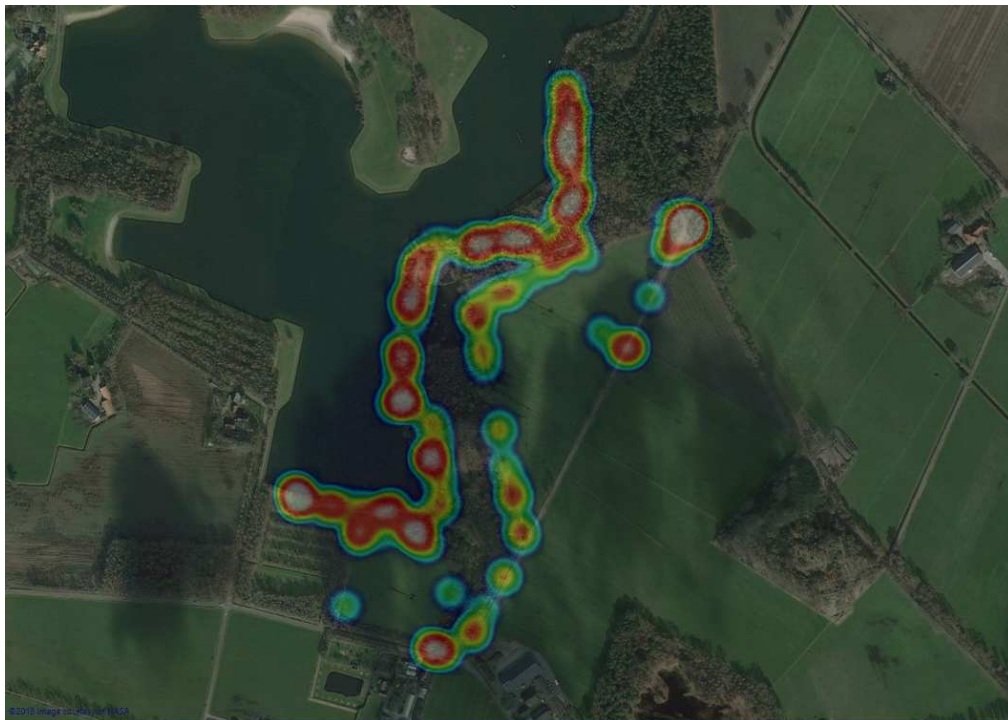
5.1 Algemeen

In dit hoofdstuk wordt per diergroep de resultaten van het veldonderzoek weergegeven.

5.2 Vleermuizen

Er zijn in het plangebied geen aanwijzingen gevonden dat vleermuizen een verblijfplaats bezetten. Geschikte verblijfplaatsen, zoals gebouwen of andere bouwwerken en bomen met hollen of losse schors ontbreken. Wel benutten vleermuizen het plangebied als foerageergebied. Tijdens het veldonderzoek zijn hoofdzakelijk foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen, slechts één maal werd een gewone grootoorvleermuis opgemerkt. Zoals zichtbaar op onderstaande 'heatmap', benutten vleermuizen de randen en kronen van bomen en de heideterreintjes om te foerageren. Vermoedelijk wordt het gehele plangebied benut als foerageergebied, met uitzondering van de bossen. Er zijn geen foeragerende watervleermuizen boven Het Rutbeek waargenomen. Mogelijk benutten soorten als laatvlieger en ruige dwergvleermuis het plangebied ook als foerageergebied gedurende een andere periode in het jaar. Laatvliegers benutten vermoedelijk dan ook de hooilanden als foerageergebied.

Naar schatting foerageerden 20 à 30 gewone dwergvleermuizen in het plangebied. Omdat deze al direct na zonsondergang in het plangebied verschenen, betreft het vermoedelijk vrouwelijke dieren die een kraamkolonie bezetten net buiten het plangebied, mogelijk net ten westen of ten zuiden van het plangebied.

Heatmap gemaakt op basis van waarnemingen van foeragerende vleermuizen in het plangebied.

Te beoordelen activiteit in het kader van de Wnb:

Door uitvoering van de voorgenomen activiteiten blijft de functie en de betekenis van het plangebied als foerageergebied behouden.

5.3 Muizen

Er zijn tijdens het veldbezoek zes muizen gevangen. Dit betrof 4 maal een aardmuis en 2 maal een bosmuis. Alle muizen werden gevangen in vallen in de oeverzone. Tijdens het veldwerk zijn geen (wegspringende) muizen waargenomen en zijn ook geen sporen gevonden die op de aanwezigheid van bosmuizen (kaal zand nabij nest) of waterspitsmuizen (pootafdrukken in de modder) in het plangebied duiden. Het aantal gevangen muizen in 24 inloopvallen, gedurende een 48 uur durende vangsessie is gering. Gelet op het lage aantal gevangen muizen, is de muizenstand in het plangebied in de vroege zomer van 2018 vermoedelijk niet bijster hoog.

Een van de gevangen bosmuizen, Het Rutbeek, juni 2018.

Te beoordelen activiteit in het kader van de Wnb:

Door uitvoering van de voorgenomen activiteiten worden muizen verwond en gedood en worden nest- en voortplantingslocaties beschadigd en vernield.

5.4 Reptielen

Op het middelste en het meest zuidelijke heideterrein zijn levendbarende hagedissen waargenomen tijdens het veldwerk. Op de middelste heide werden levendbarende hagedissen waargenomen op vier verschillende locaties en op de meest zuidelijke heide op één locatie. Op de meest noordelijke heide werden geen hagedissen waargenomen. De waarneemkans voor levendbarende hagedissen is het hoogst in de nazomer, wanneer zowel jonge als volwassen dieren aanwezig zijn. Op basis van het uitgevoerde onderzoek kan geen schatting gegeven worden van het aantal dieren dat aanwezig is in de populatie. In het najaar van 2014 is door een onderzoeker van bureau Ecogroen levendbarende hagedis vastgesteld op het meest noordelijke heideterreintje. Aangenomen wordt dat deze (deel)populatie nog bestaat, maar dat de dieren zijn gemist tijdens het karteren. Op onderstaande afbeelding worden de waarnemingen van levendbarende hagedissen weergegeven. Potentieel leefgebied van de levendbarende hagedis wordt met de gele vlakken aangeduid. Dit betreft allen heideterrein.

Waarnemingen van de levendbarende hagedis in het plangebied (resultaten veldwerk 2018)

Weergave van het leefgebied van de levendbarende hagedis in het plangebied, juni 2018.

Levendbarende hagedissen, Het Rutbeek, juni 2018.

Te beoordelen activiteit in het kader van de Wnb:

Door uitvoering van de voorgenomen activiteiten worden levendbarende hagedissen verwond en gedood en worden (winter)rust- en voortplantingslocaties beschadigd en vernield. Door het afgraven van de heideterreinen verdwijnen de (deel)populaties.

5.5 Eekhoorn en das

Er zijn geen sporen gevonden die er op duiden dat het onderzoeksgebied tot het functionele leefgebied van de das behoort. Er zijn geen oude- of bezette burchten gevonden en er zijn geen sporen gevonden die er op duiden dat het plangebied tot het normale foerageergebied behoort.

In het noordelijke deel van het plangebied zijn twee bezette nesten van de eekhoorn vastgesteld. Beide nesten zaten in de kroon van een grove den. Op onderstaande afbeelding wordt de verspreiding van de eekhoornnesten in het plangebied weergegeven.

Verspreiding van eekhoornnesten in het plangebied.

Te beoordelen activiteit in het kader van de Wnb:

Door het kappen van bomen worden mogelijk eekhoornnesten beschadigd en vernield. Er worden geen dassen verwond of gedood en er worden geen dassenburchten beschadigd en vernield.

5.5 Jaarrond beschermde nesten

In het centrale deel van het onderzoeksgebied is een territorium van de buizerd vastgesteld. Er is een mogelijk bezet nest waargenomen. Tijdens het veldbezoek in juni werden op 24,25,26 en 27 juli alarmerende adulte vogels waargenomen rondom de centraal in het onderzoeksgebied gelegen boskern. Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat het paar succesvol gebroed heeft. Zo zijn geen bedelende jonge buizerds gehoord of gezien in het plangebied.

Territorium van de buizerd in het plangebied.

Te beoordelen activiteit in het kader van de Wnb:

Door het kappen van bos wordt mogelijk een bezet horst van de buizerd beschadigd of vernield.

5.6 Overige soorten

In het bos zijn sporen gevonden die op de aanwezigheid van reeën duiden. Er zijn enkele slaapplekken en een veegplek waargenomen.

Veegplek van het ree aan een boom.

In het hooiland zijn enkele nesten van de veldmuis waargenomen. Een belangrijke predator van veldmuizen, de vos, is ook in het plangebied waargenomen. Er zijn geen bezette nesten van de vos in het plangebied waargenomen, wel uitwerpselen. Tijdens het veldwerk zijn ook enkele hazen en konijnen in het plangebied waargenomen. Er zijn geen bezette konijnenburchten aangetroffen.

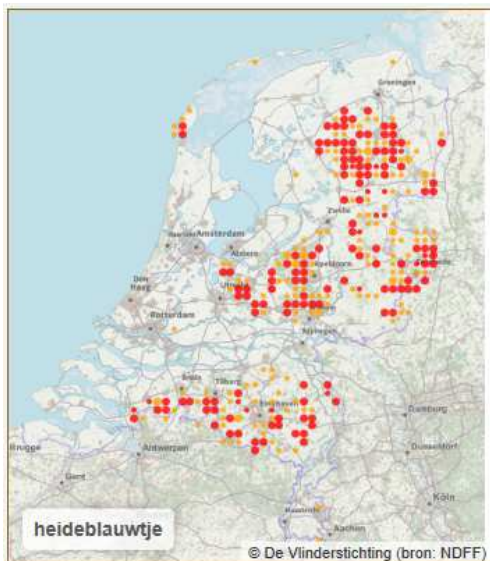
Links: Sporen van veldmuizen in het hooiland. Rechts: uitwerpselen van de vos.

Heideblauwtje

Er is geen volledige inventarisatie van dagvlinders in het plangebied uitgevoerd. Geschikt leefgebied voor beschermde dagvlindersoorten ontbreekt in het plangebied, maar de heideveldjes en de heischrale delen van het plangebied behoren wel tot het functionele leefgebied van het heideblauwtje. In totaal zijn 15 à 20 heideblauwtjes, verspreid over de drie heideterreinen, in het plangebied waargenomen.

Heideblauwtje, Het Rutbeek juni 2018.

Actuele verspreiding van het heideblauwtje in ons land (bron: De Vlinderstichting, 2018).

Te beoordelen activiteit in het kader van de Wnb:

Door het uitvoeren van de voorgenomen activiteiten worden heideblauwtjes verwond en gedood of worden de eieren van het heideblauwtje beschadigd of vernield. Door uitvoering van de voorgenomen activiteiten gaat een geïsoleerde populatie van het heideblauwtje verloren.

5.7 Toetsingskader

Sinds 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming van kracht. Het is verboden om alle soorten die beschermd zijn volgens de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn, evenals de in paragraaf 3.2 en 3.3 van de Wet natuurbescherming genoemde soorten te doden en te verwonden, evenals het beschadigen en vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen.

Verder is het verboden om plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Voor sommige in de Wet natuurbescherming genoemde soorten geldt een ontheffing voor het opzettelijk doden en vangen en de vaste voortplantings- en rustplaatsen van deze soorten opzettelijk beschadigen of vernielen, als gevolg van werkzaamheden die uitgevoerd worden in het kader van een ruimtelijke ontwikkeling. In voorliggend geval is de vrijstellingsregeling van de Provincie Overijssel van kracht.

Ook gelden er bepaalde vrijstellingen voor het verbod op verwonden en doden mits er gewerkt wordt volgens een door de Minister goedgekeurde Gedragscode. Op het moment van schrijven van dit rapport is er geen goedgekeurde gedragscode van kracht voor de voorgenoemde activiteiten.

Zorgplicht

Artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming voorziet in een algemene verplichting voor een ieder om voldoende zorg te dragen voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.

De zorgplicht is als een open norm geformuleerd in het eerste lid van artikel 1.11. In het tweede lid wordt de zorgplicht iets geconcretiseerd door te bepalen dat de zorgplicht in elk geval inhoudt dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor in het wild levende dieren en planten:

1. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
2. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevegd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
3. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Wettelijk kader

Voorgenomen activiteit wordt gezien als 'ruimtelijke ontwikkeling'. In afwijking van de verboden in artikel 3.10, eerste lid, van de Wet natuurbescherming is het toegestaan om sommige soorten opzettelijk te doden en te vangen en de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van deze soorten opzettelijk te beschadigen of te vernielen wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat.

In het kader moet zorgplicht is de initiatiefnemer verplicht om schadelijke gevolgen voor in het wild levende dieren en planten zo veel mogelijk te voorkomen. Dit betreft maatwerk. Indien het mogelijk is om zinvolle concrete maatregelen m.b.t. de zorgplicht te benoemen, zijn deze opgenomen in dit rapport.

5.8 Wettelijke consequenties van de beoogde ingreep

Muizen en andere grondgebonden zoogdiersoorten

Het plangebied behoort tot het functionele leefgebied van sommige algemene – en weinig kritische grondgebonden zoogdiersoorten. Met uitzondering van de eekhoorn geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen ‘doden en verwonden’ en het ‘beschadigen en vernielen van rust- en voortplantingslocaties’. Mits bezette eekhoornnesten beschermd worden, leiden de voorgenomen activiteiten niet tot wettelijke consequenties. Er hoeft geen nader onderzoek uitgevoerd te worden en er hoeft geen ontheffing van de verbodsbepalingen aangevraagd te worden om de voorgenomen activiteiten uit te mogen voeren in het kader van de Wnb.

Onduidelijk is of door uitvoering van de voorgenomen activiteiten bomen gerooid moeten worden waarin bezette eekhoornnesten voorkomen. Geadviseerd wordt om ontheffing aan te vragen van de verbodsbepalingen voor het mogen beschadigen en vernielen van eekhoornnesten.

In het kader van de zorgplicht wordt geadviseerd om grondverzet uit te voeren buiten de voortplantingsperiode van grondgebonden zoogdieren. Zo wordt voorkomen dat hulpeloze jonge dieren in het ondergrondse nesten verwond of gedood worden. De meest geschikte periode voor grondgebonden zoogdieren om grondverzet uit te voeren is september-maart.

Wettelijke consequentie:

Ontheffing aanvragen voor het mogen beschadigen en vernielen van eekhoornnesten.

Vleermuizen

Door uitvoering van de voorgenomen plannen blijft de functie en betekenis van het plangebied voor alle soorten vleermuizen behouden. Door het uitvoeren van de voorgenomen activiteiten worden geen vleermuizen verwond of gedood en worden geen verblijfplaatsen beschadigd of vernield.

Wettelijke consequentie:

Geen

Jaarrond beschermde vogelnesten

Door het kappen van bos gaat mogelijk een bezet horst van de buizerd verloren. Bezette buizerdhorsten zijn jaarrond beschermd en mogen alleen met een ontheffing beschadigd en vernield worden. Het is onduidelijk of de buizerd, ten tijden van de uitvoering van de werkzaamheden nog steeds een horst bezet in het plangebied. Op basis van de aanwezigheid van een bezet horst in de komende jaren kan bepaald worden of het noodzakelijk is een ontheffing aan te vragen voor het beschadigen en/of vernielen van een buizerdnest.

Wettelijke consequentie:

Ontheffing aanvragen voor het mogen beschadigen-vernieren van een buizerdhorst.

Reptielen

Door het vergraven van de heideterreintjes worden levendbarende hagedissen verwond en gedood en gaat functioneel leefgebied verloren. Door uitvoering van de voorgenomen activiteiten gaat deze (deel)populatie, als relict van een ooit veel grotere leefgebied, volledig verloren.

Om levendbarende hagedissen te mogen verwonden en doden en om het functionele leefgebied aan te mogen tasten is een ontheffing vereist. Onderdeel van deze ontheffingsaanvraag vormt een plan voor het creëren van Vervangend functioneel leefgebied voor deze reptielen en het wegvangen en verplaatsen van de dieren naar het nieuwe leefgebied.

Er liggen mogelijkheden om binnen het voorgestelde inrichtingsplan, vervangend leefgebied te creëren, mits daar tijdig (enkele jaren) mee wordt gestart.

Wettelijke consequentie:

Ontheffing aanvragen voor het mogen beschadigen-vernielen van functioneel leefgebied van de levendbarende hagedis en het mogen verwonden en doden van levendbarende hagedissen.

Heideblauwtje

Het heideblauwtje is geen beschermde soort. Echter, omdat een volledige (deel)populatie verloren gaat, als gevolg van de uitvoering van de voorgenomen activiteiten, is de zorgplicht hierop van toepassing. Gelet op het gefragmenteerde regionale voorkomen van deze soort, is het laten verdwijnen van deze (deel)populatie niet acceptabel vanuit de zorgplicht. Omdat deze soort hetzelfde biotoop gebruikt als de levendbarende hagedis, kan deze soort 'mee verhuizen' naar het nieuwe leefgebied voor de levendbarende hagedis. Om dit mogelijk te maken dient eerst nieuw leefgebied gecreëerd te worden voordat het huidige vergraven kan worden. Binnen het plangebied liggen er mogelijkheden voor het creëren van nieuw leefgebied al kost het wel enkele jaren voorbereiding (groeitijd van nieuwe heide als voedsel- en waardplant van de vlinders). Als maatregelen kunnen de vliegende vrouwtjes weggevangen worden en verplaatst worden naar het nieuwe leefgebied.

Wettelijke consequentie:

Geen, wel zorgplicht.

Overige soorten

Het onderzoeksgebied behoort niet tot functioneel leefgebied van andere beschermde flora- of faunasoorten. Vanwege de lokale invloedssfeer heeft de voorgenomen activiteit geen negatief effect op andere beschermde soorten. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is niet noodzakelijk.

In onderstaande tabel worden de wettelijke consequenties samengevat weergegeven.

Soortgroep	Soorten planlocatie	Verbodsbepalingen*	aandachtspunt
Vleermuizen; foerageergebied	Diverse soorten	Niet van toepassing, functie wordt niet aangetast	Geen
Vleermuizen; vaste verblijfplaatsen	Niet aanwezig	Niet van toepassing	Geen
Eekhoorn; rust- en voortplantingslocaties	Mogelijk meerdere nesten	Art. 3.10 lid 1a, 3.10 lid b	Ontheffing aanvragen
Das; verblijfplaatsen en foerageergebied	Niet aanwezig	Niet van toepassing.	Geen
Jaarrond beschermde vogelnesten	Buizerd	Art. 3.1 lid 1 & lid 2	Ontheffing aanvragen
Reptielen	Levendbarende hagedis	Art. 3.10 lid 1a, 3.10 lid b	Ontheffing aanvragen
Dagvlinders	Heideblauwtje	Zorgplicht	zorgplicht
Overige soorten	Niet aanwezig	Niet van toepassing.	Geen

Samenvatting van de wettelijke consequenties.

5.9 Historische gegevens en overige bronnen

Voor het bepalen van de betekenis van het plangebied als functioneel leefgebied is onder andere gebruik gemaakt van www.waarneming.nl en www.vlinderstichting.nl en de onderzoeksrapporten van Eelerwoude en Ecogroen (zie literatuurlijst).

5.10 Volledigheid van het onderzoek

Het onderzoek is volledig uitgevoerd met geschikte weersomstandigheden.

6 Conclusies

De voorgenomen activiteiten worden gezien als 'ruimtelijke ontwikkeling'. Voor een aantal algemeen voorkomende en talrijke faunasoorten² geldt in Overijssel een vrijstelling van de verbodsbepalingen 'doden, verwonden en het opzettelijk beschadigen en vernielen van rust- en voortplantingslocaties', als gevolg van werkzaamheden die in het kader van een ruimtelijke ontwikkeling worden uitgevoerd. Voor beschermde soorten die niet op deze vrijstellingslijst staan, is een ontheffing vereist om ze te mogen verwonden en doden of om opzettelijk rust- en voortplantingslocaties te mogen beschadigen en te vernielen. In het kader van de zorgplicht moet rekening worden gehouden met alle in het plangebied aanwezige planten en dieren en moet er gekozen worden voor een werkmethode en/of planning in de tijd, waardoor planten en dieren zo min mogelijk schade ondervinden als gevolg van de voorgenomen activiteiten.

Het plangebied behoort tot het functionele leefgebied van enkele diersoorten die op de lijst van Nationaal beschermde soorten vallen, of waarvoor de zorgplicht verplicht tot het nemen van maatregelen vanwege het groot regionaal belang van de soort.

Door uitvoering van de voorgenomen activiteiten worden mogelijk rust- en voortplantingsplaatsen van eekhoorn beschadigd en vernield, worden mogelijk (winter)rust- en voortplantingsplaatsen van de levendbarende hagedis beschadigd en vernield, worden mogelijk levendbarende hagedissen verwond en gedood, wordt mogelijk een jaarrond beschermd roofvogelhorst beschadigd en/of vernield en worden heideblauwtjes verwond en gedood en wordt functioneel leefgebied van deze soort vernield. Voor het mogen doden en verwonden van voorgenoemde dieren, het beschadigen/vernielen van rust- en voortplantingslocaties en het verstoren, beschadigen en vernielen van essentieel functioneel leefgebied, is een ontheffing van de Wet natuurbescherming vereist. Het heideblauwtje is niet beschermd, maar vanwege het regionale belang (zeldzame soort, opgenomen op de Rode Lijst), dient initiatiefnemer te voorkomen dat deze populatie verdwijnt. Deze maatregel vindt plaats in het kader van de zorgplicht (art. 1.11 van de Wnb).

Omdat het functionele leefgebied van de levendbarende hagedis (en het heideblauwtje) door uitvoering van de voorgenomen activiteiten volledig verdwijnt, dient vervangend leefgebied gecreëerd te worden. Wanneer we kijken naar het inrichtingsplan voor het plangebied, dan liggen er mogelijkheden voor het ontwikkelen van vervangend leefgebied (heide en hei-schrale vegetatie) binnen de huidige begrenzing van het plangebied. Een compensatieplan zal onderdeel uit maken van de ontheffingsaanvraag. Het ontwikkelen van vervangend leefgebied, op een duurzame locatie, vergt echter enige jaren voordat de vegetatie zich dusdanig heeft ontwikkeld dat het voldoende geschikt is als vervangend leefgebied. Om geen vertraging in de uitvoering op te lopen, is het van belang tijdig te starten met de aanleg van nieuw leefgebied. Geadviseerd wordt om minimaal 3 jaar (36 maanden) te benutten voor het aanleggen, inrichten en laten ontwikkelen van vervangend leefgebied.

Samenvatting

Er moet ontheffing van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming aangevraagd worden voor levendbarende hagedis, eekhoorn en buizerd. In het kader van de zorgplicht dient vervangend leefgebied voor het heideblauwtje gecreëerd worden. Dit vervangend leefgebied kan overeen komen met vervangend leefgebied dat gecreëerd moet worden om de populatie levendbarende hagedissen duurzaam te huisvesten. Het creëren van nieuw leefgebied kan enkele jaren tijd vergen. Het is daarom zaak daar tijdig mee te starten omdat anders geen ontheffing verkregen kan worden.

² Zie bijlage 2 van dit rapport

Bijlage(n)

Bijlage 1. Resultaten vangsessie per val

Bijlage 2. Toelichting Wet natuurbescherming

Bijlage 3. Literatuur

Bijlage 1. Vangstresultaten lifetraps

	24-jun	25-jun	25-jun	25-jun	25-jun	26-jun	26-jun	26-jun	26-jun	27-jun
val		06:00	12:00	18:00	00:00	06:00	12:00	18:00	00:00	06:00
1:prebaiting	openen vallen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2:prebaiting	openen vallen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3:prebaiting	openen vallen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4:prebaiting	openen vallen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5:prebaiting	openen vallen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6:prebaiting	openen vallen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7:prebaiting	openen vallen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8:prebaiting	openen vallen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9:prebaiting	openen vallen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10:prebaiting	openen vallen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11:prebaiting	openen vallen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
12:prebaiting	openen vallen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13:prebaiting	openen vallen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
14:prebaiting	openen vallen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
15:prebaiting	openen vallen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
16:prebaiting	openen vallen	0	0	0	0	0	0	0	aardmuis	0
17:prebaiting	openen vallen	0	0	aardmuis	0	0	0	0	0	0
18:prebaiting	openen vallen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
19:prebaiting	openen vallen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20:prebaiting	openen vallen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
21:prebaiting	openen vallen	0	0	0	aardmuis	aardmuis	0	0	0	0
22:prebaiting	openen vallen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
23:prebaiting	openen vallen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
24:prebaiting	openen vallen	0	0	bosmuis	0	bosmuis	0	0	0	0

Vangresultaten.

Bijlage 2. Waarnemingen van foeragerende vleermuizen (25-26 juni 2018).

Rode stip: Gewone dwergvleermuis, roze stip: Gewone grootoorvleermuis.

Bijlage 3

Toelichting Wet Natuurbescherming

Drie beschermingsregimes

De Wet natuurbescherming kent een apart beschermingsregime voor soorten van de Vogelrichtlijn, een apart beschermingsregime voor soorten van de Habitatrichtlijn (het Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn) en een apart beschermingsregime voor andere soorten, die vanuit nationaal oogpunt beschermd worden. Elk van deze beschermingsregimes kent zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden. Alle vogels (ruim 700 soorten), zijn beschermd. Daarnaast worden ongeveer 230 overige Europese en nationale soorten beschermd.

Om af te mogen wijken van de verbodsbepalingen via een ontheffing of vrijstelling moet aan drie criteria zijn voldaan:

- Ten eerste mag alleen van de verbodsbepaling afgeweken worden als er geen andere bevredigende oplossing voor de handeling mogelijk is.
- Ten tweede moet tegenover de afwijking van het verbod een in de wet genoemd belang staan. De wet geeft voor de verschillende beschermingsregimes aan wat die belangen zijn zoals volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Tenslotte mag de ingreep geen afbreuk doen aan de staat van instandhouding van de soort.

Als aan deze drie vereisten voldaan is, kan een ontheffing worden verleend. Voor een aantal handelingen zijn bovendien vrijstellingen mogelijk, bijvoorbeeld in de vorm van een provinciale verordening of een gedragscode.

Soortenbescherming en het ‘nee, tenzij principe’

De verbodsbepalingen voor vogels en Habitatrichtlijnsoorten in de Wet natuurbescherming sluiten vrijwel één op één aan bij de bepalingen uit de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. De verbodsbepalingen zijn gericht op de bescherming van individuen van soorten.

Ook voor de andere soorten, die niet op grond van de Vogel- of Habitatrichtlijn maar vanuit nationaal oogpunt beschermd worden, geldt dat de verbodsbepalingen zien op het individu, maar of ontheffing verleend kan worden, wordt afgewogen tegen het effect van de ingreep op het populatieniveau van de soort.

Zorgplicht voor dieren en planten

Of dier- en plantensoorten nu wettelijk beschermd zijn of niet, iedereen moet voldoende rekening houden met in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. De wet erkent daarmee de intrinsieke waarde van in het wild levende soorten. De Memorie van Toelichting zegt het zo: “De zorgplicht houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld; de zorgplicht kan wel door toepassing van bestuursdwang worden gehandhaafd”.

Vrijstelling regelgeving

Onder de Wet natuurbescherming is niet altijd een ontheffing nodig bij handelingen met gevolgen voor beschermde plant- en diersoorten. In (veel) gevallen kunt u gebruik maken van een vrijstelling. Een vrijstelling is een uitzondering op een wettelijk verbod, die wordt vastgesteld voor een van te voren bepaalde categorie van gevallen. Er zijn verschillende vrijstellingen van de verboden voor beschermde soorten mogelijk. Een bekende en reeds in de praktijk toegepaste vorm van vrijstelling is die van de gedragscode. In de Wet natuurbescherming zijn voor beschermde soorten ook andere vormen van vrijstelling geïntroduceerd, zoals door middel van een Programmatische Aanpak of via een provinciale verordening. Overigens is ook een vrijstelling in de vorm van een ministeriële regeling mogelijk.

Provinciale staten kunnen vrijstelling van de verbodsbepalingen verlenen. Dit moet worden geregeld in een provinciale verordening.

Gedragscodes die zijn opgesteld onder de Flora- en faunawet kunnen worden uitgebreid ten aanzien van soorten die op grond van de Wet natuurbescherming beschermd worden maar dat op grond van de Flora- en faunawet nog niet waren. Goedkeuring van een gedragscode op grond van de Flora- en faunawet blijft ook onder de Wet natuurbescherming geldig, voor de duur van de goedkeuring. Daarna dient de gedragscode voor goedkeuring getoetst te worden aan de Wet natuurbescherming.

Welke soorten zijn beschermd?

De Wet natuurbescherming kent drie categorieën beschermde soorten:

1. Ten eerste worden alle van nature in Nederland in het wild levende vogels beschermd volgens het beschermingsregime van de Vogelrichtlijn.
2. Ten tweede worden soorten beschermd op grond van de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn.
3. Tenslotte is er een beschermingsregime voor 'andere soorten' waaronder soorten vallen die vanuit nationaal oogpunt bescherming behoeven.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wn	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wn	Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wn
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben	Art 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen	Niet van toepassing
Art 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	Niet van toepassing
Niet van toepassing	Art 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen	Art 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen

Verbodsbepalingen Wet natuurbescherming

Vrijgestelde soorten

In afwijking van de verboden in artikel 3.10, eerste lid, van de Wet is het toegestaan de onderstaande soorten opzettelijk te doden, en te vangen en de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van deze soorten opzettelijk te beschadigen of te vernielen wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat. De vrijstelling is van kracht wanneer de handeling verband houdt met de volgende activiteiten:

- de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
- het bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam
bruine kikker	Rana temporaria
gewone pad	Bufo bufo
kleine watersalamander	Lissotriton vulgaris
meerkikker	Pelophylax ridibundus
middelste groene kikker/bastaard kikker	Pelophylax kl. esculentus
aardmuis	Microtus agrestis
bosmuis	Apodemus sylvaticus
bunzing	Mustela putorius
dwergmuis	Micromys minutus
dwergs pitsmuis	Sorex minutus
egel	Erinaceus europeus
gewone bosspitsmuis	Sorex araneus
haas	Lepus europeus
hermelijn	Mustela erminea
huisspitsmuis	Crocidura russula
konijn	Oryctolagus cuniculus
ondergrondse woelmuis	Pitymys subterraneus
ree	Capreolus capreolus
rosse woelmuis	Clethrionomys glareolus
tweekleurige bosspitsmuis	Sorex coronatus
veldmuis	Microtus arvalis
vos	Vulpes vulpes
wezel	Mustela nivalis
woelrat	Arvicola terrestris

Lijst met soorten waarvoor een vrijstelling van de verbodsbepalingen geldt in de Provincie Overijssel als gevolg van handelingen die in het kader van een ruimtelijke ontwikkeling worden uitgevoerd.

Bijlage 4. Literatuur

Limpens, H. K, Mosterd & W. Bongers, 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen, onderzoek naar verspreiding en ecologie, KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Lubbers, G, 2010. Verkennend onderzoek Flora- en faunawet Recreatiepark Het Rutbeek. Eigen uitgave Eelerwoude, Goor.

Ministerie van EZ/RVO: soortenstandaard levendbarende hagedis
Ministerie van EZ /RVO: soortenstandaard waterspitsmuis

Sluis, M. van der, 2015. Natuurtoets diverse ontwikkelingen Het Rutbeek, inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving en –beleid. Eigen uitgave Ecogroen advies, Zwolle. Projectcode 14-288.

Verbeylen G. & Marien G. (2009). Inventarisatie van en maatregelen voor de waterspitsmuis (*N e o m y s f o d i e n s*) in Vlaams-Brabant. Rapport Natuur.studie 2009/12, Natuurpunt Studie (Zoogdierenwerkgroep), Mechelen, België (http://www.zoogdierenwerkgroep.be/sites/default/files/zwg/waterspitsmuis_rapport2008-2010vlaams-brabant.pdf)

Internet:

Bij12. Kennisdocument levendbarende hagedis. <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-012-Kennisdocument-Levendbarende-hagedis-1.0.pdf>

http://www.zoogdierenwerkgroep.be/sites/default/files/zwg/waterspitsmuis_rapport2008-2010vlaams-brabant.pdf

<http://soortprotocollenflora-enfaunawet.stowa.nl/documents/soortprotocollenflora-enfaunawet/waterspitsmuis.pdf>

<https://www.rvo.nl/sites/default/files/2015/01/Soortenstandaard%20Levendbarende%20hagedis.pdf>